

Považská knižnica v Považskej Bystrici

v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja

Teodor Križka

60. výročie narodenia

2016

Odlesk Slova- veniec cti

Teodor Križka

60. výročie narodenia

* 8. jún 1956 Haniska pri Košiciach

- renomovaný básnik, autor trinástich básnických kníh a prekladateľ Pasternaka, Trkovského či Rilkeho, šéfredaktor dvojtyždenníka Kultúra, autor libreta pôvodnej slovenskej opery Šavol, literárny kritik. Nositeľ Zlatého pera Združenia Slovákov vo Švajčiarsku či Hlavnej ceny 9. ročníka bulharského literárneho festivalu slovanských krajín Slavjanskapregrdka (Slovanské objatia) - ZLATÉ LETIACE PERO (2015), za celoživotnú básnickú tvorbu, za tisícky osvietených slov kultivujúcich duše čitateľov, za prínos pre udržiavanie slovanskej kultúrnej vzájomnosti a za potvrdzovanie duchovnosti vo svete.

A serene landscape photograph capturing a sunset. The sun is a bright, glowing orb in the center-right of the upper half, casting a warm, golden light across the sky and the silhouetted grass. The foreground is dominated by the dark, reflective surface of a pond or lake, which mirrors the sun and the sky. The overall mood is peaceful and contemplative.

Kde mám srdce, tam je všetko, čo mám...

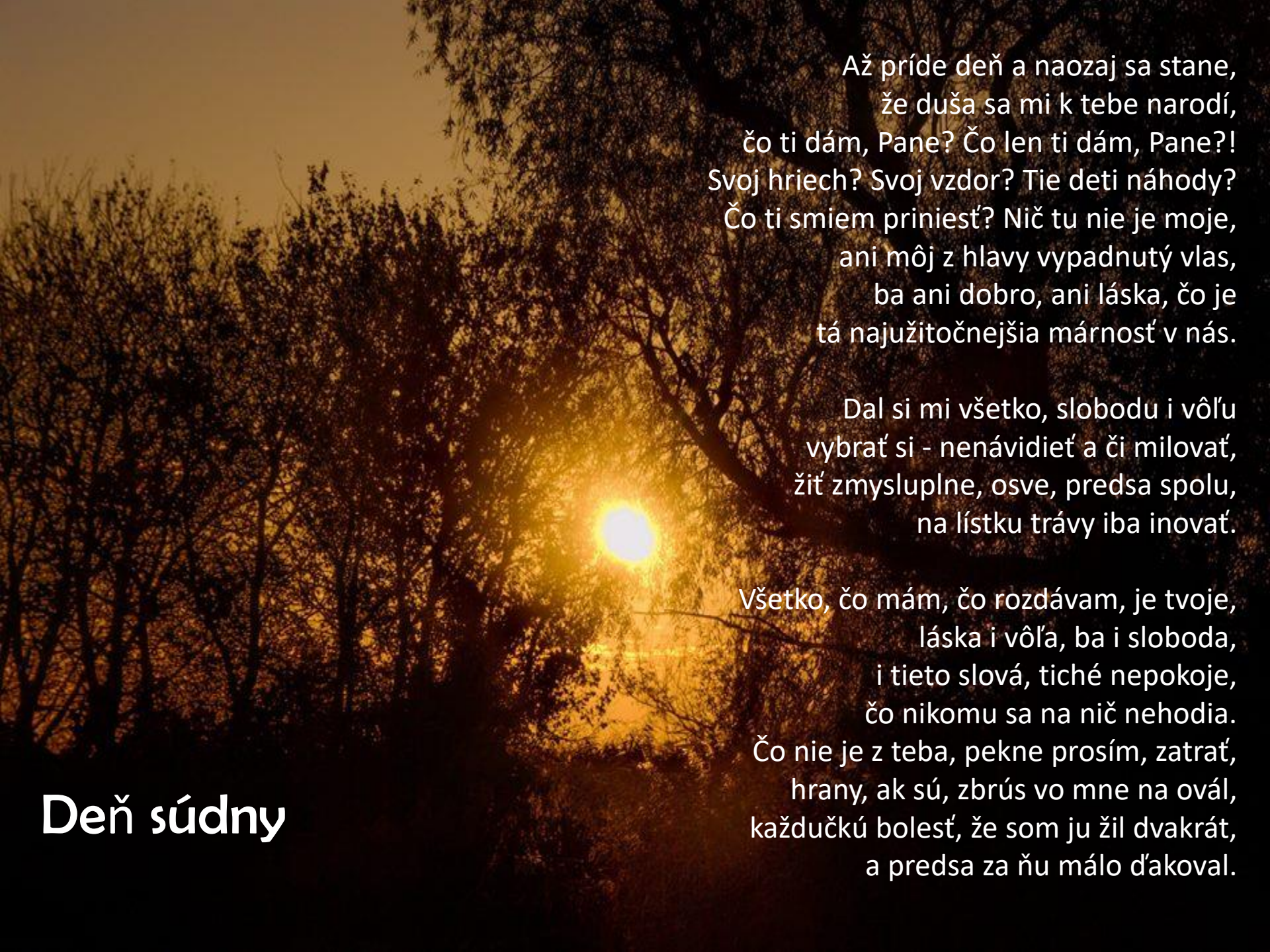
Kol'ko vecí musí človek nadobudnúť, aby zistil, že ich vôbec nepotrebuje...

Mlčí sa o ňom...

*Nepíše sa o ňom, mlčí sa o ňom. Prečo?
Niekedý je aj mlčanie výrečnejšie ako
každý hlas. Teo Križka je jednou
z najväčších osobností dneška.
Márne by ktokoľvek v ňom
hľadal najmenšie
spochybnenie elementárnych
etických zásad. V odvekej
posvätnej triáde –
duchovné, národné, sociálne –
má v našej kultúre a societe
nezastupiteľné miesto.
A vždy ho bude mať.*

Ján Lenčo

Až príde deň a naozaj sa stane,
že duša sa mi k tebe narodí,
čo ti dám, Pane? Čo len ti dám, Pane?!
Svoj hriech? Svoj vzdor? Tie deti náhody?
Čo ti smiem priniesť? Nič tu nie je moje,
ani môj z hlavy vypadnutý vlas,
ba ani dobro, ani láska, čo je
tá najužitočnejšia márnosť v nás.

Dal si mi všetko, slobodu i vôľu
vybrať si - nenávidieť a či milovať,
žiť zmysluplne, osve, predsa spolu,
na lístku trávy iba inovať.

Všetko, čo mám, čo rozdávam, je tvoje,
láska i vôľa, ba i sloboda,
i tieto slová, tiché nepokoje,
čo nikomu sa na nič nehodia.
Čo nie je z teba, pekne prosím, zatrať,
hrany, ak sú, zbrús vo mne na ovál,
každučkú bolesť, že som ju žil dvakrát,
a predsa za ňu málo ďakoval.

Deň súdny

Impresná

A najkrajšie sú rána už len tým, že si rozplieťaš vlasy do úsvitných lúčov.

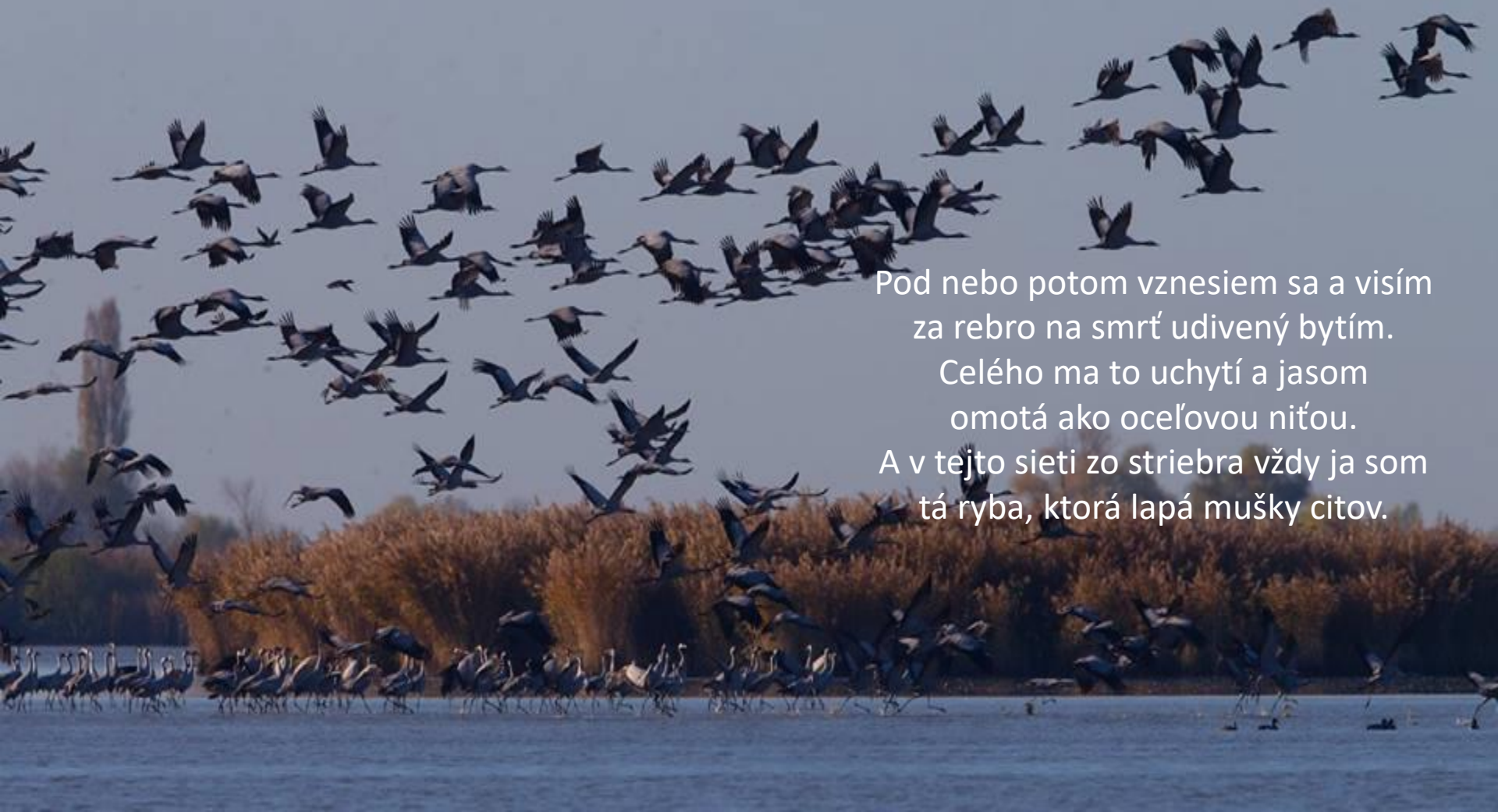
Zabije ma to, zavraždí a vzkriesi uprostred živlu s nehou čoraz strmšou.

Prepadne ma to prekvapivým rysím skokom vždy odinakiaľ, než to cítim.

Pod nebo potom vznesiem sa a visím za rebro na smrť udivený bytím.

Celého ma to uchytlí a jasom omotá ako oceľovou niťou.

A v tejto sieti zo striebra vždy ja som tá ryba, ktorá lapá mušky citov.

A photograph of a sunset over a field. The sun is low on the horizon, casting a warm, golden glow. A large, leafy tree stands on the left side of the frame. In the foreground, a wooden fence runs across the field. The sky is filled with soft, wispy clouds.

Z mojich lúk a hájov

Kam stúpi noha, robotný zhon hmyzu
rozhýbe zem a dutým stebľám tráv
boľavé miesta sladkým spevom lížu
voňavé vánky. Milujem ten dav
pri mojich nohách, keď sa život hmýri
na všetky strany a keď zuní vzduch,
horúci, hustý, chvejivý a číry,
brat náhlych búrok, ale aj brat dúh.
Skláňam sa k zemi, k úzkym lúčnym dráham
chrobákov, lariev, húseníc a včiel
a nemám slov, a nedýcham, a váham,
či žil som vôbec, a ak, či som bdel.
Volá ma to a donúti sa túlať
tým divým krajom mravenísk a hniezd,
aj keď ma potom zavše trestá úľak,
či som smel rušiť ten ich zhon a spech.
Mávam však mnoho, mnoho lásky pre ne
a bez nich by som živoril, nie žil.
Vyprosujem si preto odpustenie
aj pre chvíle, keď nebudem mať síl.
Až dakedy ma na chvíľu či na dni
pristúpi bolesť, akej nebolo,
nech ani potom neprechádzam chladný
popri tej mravčej kráse okolo.

Potulky

Keď stúpne hmla a slnko v strede lesa
pozdvihne z machu chrám,
odpusťte, len vám kývnem: pechorte sa.
Osamieť nie je zostať sám.

Sú so mnou stromy, huby, vtáky, tráva
a niekde ticho vzadu je
ten, ktorý v noci na koreni spáva,
darmo tu všetkým panuje.
Rád stúpam do tých éterických schodov
živičnej vône a ten jas
nepopletiem si nikdy s módou
vznešených, pustých fráz.

Vy pechorte sa, čo vám sily stačia.
Unavil ma váš zhon, už nik
neodníme mi to, čo vtáčia
rodinka chváli - sladký zvyk
zaodieť svoju hanbu piesňou,
nech nahota sa premieňa
na jar a bozky pod čerešňou,
čo krešú sochy z kamenia.

... nepodľahol mámeniu sirén ako mnohí, čo v mylnej predstave modernosti zahanbene klopili oči pri slove „národ“. Ale neskĺzol ani do ohavnosti ešte väčšej, ako tí čo pre vášeň k rodu zabudli na Boha Všemohúceho, oproti ktorému „všetky národy sú len prach“. Časopis Kultúra, plod jeho neutíchajúceho úsilia, už takmer dvadsať rokov ako jediný pravidelne tne mečom Pravdy do gigantickej točnice plaza hmly. Slová a témy aké by sme márne hľadali v hlásnych trúbach demokracie, tolerancie a pokroku (a bohužiaľ aj v trúbach zmodernizovaného kresťanstva) nám otvárajú hladinu nad hlavou, k nadýchnutiu. Lapáme po dychu. Už ledva dýchame. Zo všetkých strán sa na nás valí to isté, v nekonečnom rachote, klepote, šramote strojových kastaniet špiny a hnusu. Raz za dva týždne môžeme vidieť vytlačené slovo, odlesk Slova, ktoré bolo na počiatku. Vďaka!

Branislav Michalka
Veniec hmly a veniec cti

Z listov priateľom

Neviem, čo vám - či strach, či krása sna

na viečka píše, ani čo vám píše.

**Mne píše tráva, jazero a tma
tak geniálne svoje prosté klišé.**

**Na zrkadlenie hladín, do očí
upriamených až za horizont, kamsi,**

kde nič sa nezačne a neskončí,

píše mi popol. A ja? A ja sám si

**po slová chodím, ako do erbu
načahujúc sa na tú stranu Styxu.**

Vlastnými údmi kriesiť pahrebu

**je údel tých, čo až tak veľmi zlí sú,
že milovať smú na smrť, bez výhrad.**

Reč tamtých vecí prostá je a strohá.

**Ale keď viete chvíľu nedýchať,
začujete v tej chvíli šepot Boha.**

Ako pole s makom...

Ako pole s makom, ale makom vlčím,
ako na palette oker, ultramarín –
ani neviem, či smiem, ale mlčím,
ani neviem, či smiem, ale vravím.

Prší z vetiev, lístie ťažkým dychom
trhá plúca, posmešne sa klania.
A ja neviem, či nenazvať pýchou
úzkosť, keď sa skromne halí do mlčania.

Najskôr sen, až potom slovo kráča za ním,
slovo ponížené, zavrhnuté, božské.
A ja neviem, či nenazvať uhýbaním,
keď špie ako britva na pokožke.

Vietor mlčí, so štíhlosťou stípa
do spánku mu oheň sucho dymí.
Takto dáko vo mne vedno stúpa
strach i radosť z piesní, Pánboh s nimi.

Po sladkom príde údel horký,
aj keď je blízko cherubín.
Museli ísť, žiť z cudzej kôrky.
Za máčny mak ich nesúdim.
Vyhнали ich a tak ich hnali,
že nestihli si zobrať prst
do nehostinných hluchých dialí,
sami v tom svete ako prst.
Ale ja musím, musím zostať,
ani dňa bez nich nevyčkám:
tu už mám hrob, tú svoju postať,
lipový chodník k studničkám.
Musím piť, piť len z toho džbánu,
ktorý tak pristal rakyte,
veď z neho videl som piť mamu.
Má iba ucho odbité.
Nevyženú ma. Nech mi väznia
to telo, časom chradnúce.
Skôr zabijú ma, než ma
pripraví o cit, o srdce.
Nemôžeme mať tisíc otcov
a tisíc matiek. Dá sa rásť
aj so ctou, so ctou, so ctou.
Ak človek má len jednu vlasť.

Odchody

Ťažko mi pridať myšlienku k nášmu veľkému básnikovi, mysliteľovi, rozsievateľovi krásy, múdrosti, poznania, dobra – k osvietenému mužovi s vhl'adom i metavnímaním.

Hlesnem aspoň úprimnú vd'aku za vernosť Zákonu zákonov – Desatoru.

Za vernosť Pravde. Poďakovanie, že svojou tvorbou, životom umožňuje hľadajúcim oprieť si ustatú hlavu o „Jakubov rebrík“, ktorý nám pevne pridŕža.

Poďakovanie za možnosť hasiť smäd duše z prameňa vody Života, na ktorú je básnik napojený. Nevdojak nám prichádza na um Samaritánkino:

„Pane, daj mi takej vody, aby som už nebola smädná“ (Jn 4,16).

Fotografie T.K.

Všetky použité fotografie sú
prebraté z facebookovej stránky
Teodora Križku.

zostavila Katarína Knapová, december 2016